



CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

ÎNCHEIERE

cu privire la inadmisibilitatea recursurilor declarate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Nicolae Botnari și Vasile Rotari împotriva Liliei Pascal și Cabinetului Avocatului „Lilia Pascal” cu privire la restituirea sumei, încasarea dobânzii de întârziere și a cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău

(Dosarul nr. 2ra-440/23

NR. PIGD 2-20036821-01-2ra-21032023)

Inadmisibilitatea recursurilor care nu se încadrează în temeiul prevăzut la art. 432 alin. (2) - (4) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023), or, instanța de apel a aplicat și interpretat corect legea materială și procedurală.

Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. G. Grozav)
Curtea de Apel Chișinău (jud. M. Guzun, V. Sîrbu, V. Buhnaci)

02 octombrie 2024

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților admisibilitatea recursurilor declarate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban.

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte*,

Ion Malanciuc,

Diana Stănilă, *judcători*,

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 13 martie 2020, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au depus cerere de chemare în judecată împotriva Liliei Pascal și Cabinetului Avocatului „Lilia Pascal” cu privire la restituirea sumei, încasarea dobânzii de întârziere și a cheltuielilor de judecată.

2. În motivarea cererii de chemare în judecată, reclamanții au relatat că la 22 noiembrie 2017 au semnat cu avocatul Lilia Pascal, Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, contractele de asistență juridică, prin care avocatul s-a obligat să le ofere asistență juridică și reprezentarea în cadrul urmăririi penale, instanțele judiciare ale Republicii Moldova de toate nivelele, inclusiv Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție lui Tudor Botnarenco și Victor Botnaru.

3. Subsecvent, făcând referire la pct.1.2, 5, 6.1, 6.2, 6.5, 7.4 ale contractelor de asistență juridică încheiate, reclamanții au susținut că au achitat onorariul avocatului în sumă de 30764 de lei, echivalentul a 1500 de euro, fapt confirmat prin bonul de plată seria XL nr. 807052 din 22 noiembrie 2017.

4. Ulterior, prin pct.1, 2, 2.2, 3 ale acordului la contractele de asistență juridică, semnat la 17 decembrie 2017, s-a convenit suplimentar la o clauză, potrivit căreia, avocatul va depune întreaga diligență și profesionalism pentru a demonstra și reîncadra acțiunile lui Victor Botnaru și Tudor Botnarenco în prevederile unei norme, care va presupune o pedeapsă penală neprivativă de libertate la Curtea Supremă de Justiție. Iar în scopul garantării onorariului de succes așteptat și propus de către părți și în conformitate cu prevederile art. 4 din contractul din 22 noiembrie 2017, de către avocat s-a stabilit onorariul de succes în mărime de 346324 de lei, echivalentul a 17000 de euro, care urma a fi achitat până la examinarea cauzei penale menționate. Iar, în cazul când avocatul nu ajunge la rezultatul propus, onorariul de succes urma a fi restituit integral clientului, prezentul contract fiind valabil până la emiterea unei sentințe irevocabile.

5. Astfel, deși achitarea sumei de 17000 de euro (346324 de lei), s-a realizat potrivit bonului de plată seria XL nr. 807059 din 17 decembrie 2017 la insistența avocatului, prin decizia din 15 mai 2018 a Curții Supreme de Justiție, a fost respins ca inadmisibil recursul declarat de avocatul Lilia Pascal și menținută decizia Curții de Apel Chișinău de condamnare reală a clienților, decizie care nu le-a fost favorabilă, dar contrară așteptărilor acestora, motiv pentru care au solicitat avocatului Lilia Pascal returnarea sumelor de bani, achitate conform contractelor de asistență juridică, întrucât nu au fost îndeplinite condițiile contractuale. Iar, avocatul conform contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017 și a acordului din 17 decembrie 2017, a fost obligat să restituie suma de 346324 de lei, echivalentul a 17000 de euro, primiți cu titlu de avans pentru eventualul onorariu de succes.

6. De altfel, reclamantii au susținut că, reieșind din comportamentul și acțiunile avocatului Lilia Pascal, la 02 ianuarie 2019 au depus plângere la Uniunea Avocaților. Iar, la 06 iunie 2019, Uniunea Avocaților le-a răspuns la plângerea depusă, anexând și decizia Comisiei de etică și disciplină a Uniunii Avocaților din 19 aprilie 2019, prin care a constatat comiterea abaterilor disciplinare în acțiunile avocatului Lilia Pascal și i-a aplicat sancțiune – mustrare, cu care însă nu au fost de acord și au constestat-o.

7. De asemenea, reclamantii au precizat că nenumăratele notificări expediate în adresa avocatului Lilia Pascal, prin care au solicitat returnarea sumelor de bani, au rămas nesoluționate.

8. Astfel, din considerentele enunțate, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au solicitat încasarea, în mod solidar, de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul lor a câte $\frac{1}{2}$ cotă parte pentru fiecare din datoria de 402852 de lei, dobânda de întârziere de 83246 de lei, precum și din suma de 10000 de lei, ce constituie cheltuielile de judecată.

9. La 27 octombrie 2020, 11 februarie 2021 și 25 iunie 2021, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au depus cerere de extindere a pretențiilor din acțiune, referitor la încasarea dobânzii de întârziere, solicitând în final încasarea acesteia în cuantum de 129115,72 de lei (f.d.145, 173-174, 202, Vol.I).

10. Prin hotărârea din 07 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Nicolae Botnari și Vasile Rotari.

S-a încasat în mod solidar de la Lilia Pascal și Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” în beneficiul lui Nicolae Botnari și Vasile Rotari, a câte $\frac{1}{2}$ cotă parte, sumă rezultată din contractul de asistență juridică în mărime de 402852 de lei, dobânda de întârziere în mărime de 129115,72 de lei și taxa de stat în mărime de 1000 de lei.

Acțiunea în partea cheltuielilor pentru asistența juridică s-a respins ca neîntemeiată.

S-a încasat în mod solidar de la Lilia Pascal și Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” în beneficiul Statului, taxa de stat în mărime de 14959,03 lei (f.d.209; 219-221, Vol.I).

11. La 30 iulie 2021, Lilia Pascal și Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” au depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 07 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând casarea acesteia, cu restituirea cauzei spre rejudecare în prima instanță (f.d.211-212, Vol.I).

12. La 27 decembrie 2021, Lilia Pascal și Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” au depus apel motivat împotriva hotărârii din 07 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, solicitând casarea acesteia, cu restituirea cauzei spre rejudecare în prima instanță (f.d.10-17, 35-40, Vol.II).

13. Prin decizia din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, s-a admis apelul declarat de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal.

S-a casat integral hotărârea din 07 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și s-a emis o nouă hotărâre cu privire la admiterea parțială a cererii de chemare în judecată înaintată de Nicolae Botnari și Vasile Rotari împotriva Lilei Pascal și Cabinetului Avocatului „Lilia Pascal” privind restituirea sumei, încasarea dobânzii de întârziere și a cheltuielilor de judecată.

S-a încasat în mod solidar de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul lui Nicolae Botnari și Vasile Rotari a câte ½ cotă parte din suma achitată conform acordului la contractul de asistență juridică din 17 decembrie 2017, în mărime de 346324 de lei, precum și dobânda de întârziere în mărime de 91235 de lei și taxa de stat în sumă de 1000 de lei.

S-a încasat în mod solidar de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 12126 de lei.

În rest, acțiunea s-a respins (f.d.131-149, Vol.II).

14. Pentru a decide astfel, Curtea de Apel Chișinău, invocând dispozițiile art. 8 alin. (1) și (2) lit. a), art. 9 alin. (1), art. 512 alin. (1) și (3), art.514, art. 572 alin. (1), art. 666 alin. (1), art.667 alin. (1), art. 970 alin. (1) și (2) din Codul civil (în redacția până la 01 martie 2019), pct. 1.2, 3.1, 5.1 din contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, pct.1, 2.1, 2.2 ale Acordului la contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017 și reieșind din materialele cauzei, precum și argumentele participanților la proces, a conchis că instanța de fond a soluționat greșit cauza, moment rezultat din aplicarea și interpretarea incorectă a normelor de drept material aplicabile și aprecierea greșită a circumstanțelor cauzei.

15. Astfel, instanța de fond greșit a încasat în mod solidar de la Lilia Pascal și Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” în beneficiul lui Nicolae

Botnari și Vasile Rotari, a câte ½ cotă parte, din suma rezultată din contractul de asistență juridică în mărime de 402852 de lei, or, reclamantii nu sunt îndreptățiți de a pretinde la suma de 61528 de lei, achitată în baza ordinelor de plată seria/nr. XL 807051 și XL 807052, deoarece suma respectivă a fost achitată pe marginea contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017 și nicidecum în temeiul acordului din 17 decembrie 2017.

16. Prin urmare, instanța de fond urma să facă o distincție clară între mijloacele bănești achitate de către Vasile Rotari și Nicolae Botnari la 22 noiembrie 2017, conform ordinelor de plată seria/nr. XL 807051 și XL 807052, în sumă a câte 30764 de lei, de către fiecare reclamant, pentru serviciile avocatului Lilia Pascal, în temeiul contractului de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, și mijloacele bănești achitate de către aceștia la 17 decembrie 2017, conform ordinului de plată seria/nr. XL 807059, în sumă de 346324 de lei, pentru serviciile avocatului Lilia Pascal, în temeiul acordului din 17 decembrie 2017 la contractul de asistență juridică din 22 noiembrie 2017.

17. De altfel, instanța de apel a precizat că pentru sumele achitate conform ordinelor de plată seria/nr. XL 807051 și XL 807052, Tudor Botnarencu și Victor Botnaru, persoanele în interesele cărora au fost semnate contractele de asistență juridică, au beneficiat din partea avocatului Lilia Pascal de servicii juridice conform contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, fapt ce rezultă din lucrările dosarului. Or, potrivit deciziei din 15 mai 2018 a Curții Supreme de Justiție, avocatul Lilia Pascal, acționând în interesele lui Tudor Botnarencu și Victor Botnaru, a declarat recursuri ordinare împotriva deciziei din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, iar, ca rezultat Curtea Supremă de Justiție, prin decizia din 15 mai 2018, a respins ca inadmisibil recursul ordinar declarat de avocatul Lilia Pascal în numele inculpatului Victor Botnaru împotriva deciziei din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți și a admis recursurile ordinare declarate de avocații Lilia Pascal și Aliona Ciocanu în numele inculpatului Tudor Botnarencu, a casat parțial decizia din 08 noiembrie 2017 a Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, în cauza penală în privința lui Tudor Botnarencu în latura penală, în partea stabilirii tipului de penitenciar.

18. Astfel, ținând cont de constatările de fapt și de normele de drept enunțate, instanța de apel a conchis respingerea cerinței de încasare a sumei de 61528 de lei (30 764,00 + 3764,00 lei), achitată conform ordinelor de plată seria/nr. XL 807051 și XL 807052, în temeiul contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017. Or, pe de o parte, prin contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, avocatul și-a asumat obligații de mijloace, iar pe de altă parte, reclamantii nu au dovedit faptul că avocatul Lilia Pascal nu a manifestat, la executarea prestației sale, prudența și diligența unei persoane rezonabile de aceeași calitate, pusă în aceleași circumstanțe.

19. Iar, deoarece în speță nu s-a dovedit dreptul lui Nicolae Botnari și Vasile Rotari la restituirea sumei de 61528 de lei, achitată în baza contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, instanța de apel a constatat că instanța ierarhic inferioară greșit a ajuns la concluzia de a încasa suma de 402852 de lei.

20. În altă ordine de idei, reieșind din dispozițiile pct. 1, 2.1 și 2.2 din acordul semnat la 17 decembrie 2017, la contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, instanța de apel a reținut că, avocatul Lilia Pascal și-a asumat obligația de a depune întreaga diligență și profesionalism pentru a demonstra și reîncadra acțiunile lui Victor Botnaru și Tudor Botnarenco în prevederile unei norme legale, care va presupune o pedeapsă penală neprivativă de liberate la Curtea Supremă de Justiție, stabilind în acest sens, un onorariu de succes în mărime de 17000 de euro, care urma a fi achitat până la examinarea cauzei penale nominalizate. Iar în cazul când avocatul nu ajunge la rezultatul propus, onorariu de succes urma a fi restituit integral clientului.

21. La caz, instanța ierarhic inferioară a stabilit că avocatul Lilia Pascal nu și-a onorat obligațiile de rezultat asumate în baza acordului din 17 decembrie 2017 la contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017. Or, prin decizia din 15 mai 2018 a Curții Supreme de Justiție, acțiunile lui Victor Botnaru și Tudor Botnarenco nu au fost reîncadrate în baza prevederilor legale a unor norme penale care presupun o pedeapsă penală neprivativă de liberate, dar s-a respins ca inadmisibil în această parte recursul ordinar declarat de avocatul Lilia Pascal în numele inculpatului Victor Botnaru, împotriva deciziei din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți și s-a admis recursurile ordinare declarate de avocații Lilia Pascal și Aliona Ciocanu în numele inculpatului Tudor Botnarenco, s-a casat parțial decizia din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, în cauza penală în privința lui Tudor Botnarenco în latura penală, în partea stabilirii tipului de penitenciar.

22. Astfel, în asemenea circumstanțe, instanța de apel a catalogat ca fiind întemeiată solicitarea reclamanților privind încasarea în mod solidar de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul lui Nicolae Botnari și Vasile Rotari a câte ½ cotă parte din suma achitată conform acordului la contractul de asistență juridică din 17 decembrie 2017, în mărime de 346324 de lei, or, legiuitorul a prevăzut expres obligația certă a părților contractante de a executa cu bună credință obligațiile asumate în condițiile clauzelor contractuale și în termenele stabilite de contract, la care avocatul Lilia Pascal nu și-a onorat obligațiile asumate de restituire a sumelor, înserate de părțile contractante în acordul la contractele de asistență juridică.

23. De altfel, instanța de apel a respins, alegațiile reprezentantului părții apelante, precum că Lilia Pascal nu are nicio atribuție la contractul de

asistență juridică din 22 noiembrie 2017, deoarece aceasta nu este parte a contractului. Or, din materialele cauzei rezultă cu certitudine că contractele de asistență juridică și acordul adițional la acestea, au fost încheiate, între Lilia Pascal, Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, pe de o parte și Vasile Rotari, în numele lui Tudor Nicolae Botnarenco, precum și Nicolae Botnari, în numele lui Victor Botnaru, pe de altă parte.

24. Subsecvent, prin prisma art.602 alin.(4), art. 617 alin.(1) și (2) lit.a), art.619 alin.(2) din Codul civil (în vigoare până la 01 martie 2019), art.7 alin.(2), art.942 alin.(1) și (2) din Codul civil (în vigoare din 01 martie 2019) și având în vedere că suma neachitată la scadență a fost diminuată de la 402852 de lei la 346324 de lei, iar avocatul Lilia Pascal nu și-a îndeplinit în termen obligațiile de restituire a sumei achitate conform acordului la contractului de asistență juridică din 17 decembrie 2017, instanța de apel a încasat dobânda de întârziere în mărime de 91235 de lei, calculată pentru perioada 01 octombrie 2018 – 25 iunie 2021 (de la data imediat următoare scadenței stabilită prin acordul de reziliere a contractelor de asistență juridică din 21 august 2018 (f.d. 43) până în data la care reclamanții au solicitat).

25. Iar în baza art. 82, 90, 94 din Codul de procedură civilă, și având în vedere faptul, că acțiunea depusă de reclamanți a fost admisă parțial, instanța de apel a încasat, în mod solidar, de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul lui Nicolae Botnari și Vasile Rotari cu titlu de cheltuieli de judecată suma de 1000 de lei, ceea ce constituie taxa de stat achitată la depunerea acțiunii, proporțional pretențiilor admise.

26. Totodată, invocând dispozițiile art. 98 alin.(1) din Codul de procedură civilă, având în vedere că reclamanții Nicolae Botnari și Vasile Rotari, prin încheierea din 26 octombrie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, au fost parțial scutiți de la plata taxei de stat în instanța de fond și reieșind din cuantumul pretențiilor admise, instanța ierarhic inferioară a încasat, în mod solidar, de la Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 12126 de lei.

27. La 02 ianuarie 2023, Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda, au depus cerere de recurs nemotivată, iar la 07 martie 2023 cerere de recurs motivată împotriva deciziei din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, constatarea nulității absolute a acordului de reziliere a contractului de asistență juridică, semnat între Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, Lilia Pascal și Nicolae Botnari în interesele lui Victor Botnari, Vasile Rotari în interesele lui Botnarenco Tudor în totalitate, ca fiind încheiat prin leziune, cu aplicarea prevederilor art.331 din Codul civil, respingerea prezentei cereri de chemare în judecată și trimiterea cauzei la rejudecare, în cazul în care eroarea de drept nu poate fi corectată de către instanța de recurs, cu indicarea erorilor, în vederea

înlăturării acestora de către instanțele inferioare (f.d.162-165, 168-174, Vol.II).

28. În susținerea cererii de recurs, recurenții au indicat motivele de fapt și de drept invocate anterior la etapa examinării cauzei în prima instanță și instanța de apel, suplimentar menționând dezacordul cu decizia din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, pe care o consideră neîntemeiată și pasibilă casării. Or, în opinia lor, instanța de judecată a admis o eroare de drept în interpretarea relațiilor juridice dintre părți, întrucât urmând logica juridică expusă de instanța ierarhic inferioară se observa o lipsă de consecvență a acesteia.

29. Aceasta deoarece, la caz, există un contract și un acord, parte a contractului, acte juridice ce fac corp comun. Totodată, în cadrul acestui contract există prevederi tipice contractelor civile, unde este prevăzut un „onorariu de succes”, ce vine ca o condiție de remunerare a avocatului în calitate de „bonus” a avocatului, în cazul atingerii scopului constat. Esența „onorariului de succes” vine să răsplătească avocatul pentru eforturile depuse și să motiveze avocatul. Or, relația dintre client și avocat va deveni asemănătoare celei a unor asociați sau parteneri de afaceri, relație care se poate dovedi în multe situații mai productivă pentru ambele părți.

30. Subsecvent, recurenții au notat că conform statutului profesiei de avocat, dar și Codului deontologic al avocatului, instituirea unui onorariu de succes în latura penală este interzisă, respectiv avocatul nu poate garanta niciun rezultat în această privință. Orice clauză care contravine legii, ordinii publice sau moralității este nulă de la momentul instituirii acesteia. Astfel, la caz, părțile au constituit o convenție (clauză) nulă în acordul din 17 decembrie 2017, respectiv, aceasta nu poate avea efecte juridice. Iar, instanța de apel, nu numai că nu a observat acest lucru, dar îi dă eficiență acestei prevederi contractuale nule, mai cu seamă cunoscând despre faptul că avocata Lilia Pascal a fost sancționată disciplinar pentru această abatere disciplinară. Suplimentar, instanța de apel a invocat că avocata ar fi acceptat această sancțiune prin neatacarea acesteia, alegație cu care nu este de acord, deoarece neatacarea unei decizii nu înseamnă acceptarea acesteia, dar mai degrabă vorbește despre faptul că petentul realizează lipsa șanselor de succes în demersul său de contestare.

31. De altfel, recurenții au subliniat că, intimații trebuiau să solicite aplicarea prevederilor legale cu privire la nulitatea contractelor, unde fiecare parte urma să restituie tot ce a primit în baza unui act juridic nul, convenție care urma să fie pur și simplu desființată și doar în cazul unor prejudicii, partea interesată avea dreptul să înainteze față de cealaltă parte, care în cazul în care ultima ar fi acționat din culpă, era ținută să repare prejudiciul.

32. La caz, însă, instanța de apel a recunoscut acordul din 17 decembrie 2017 și a aplicat consecințele juridice ale acestuia anume în calitatea lor de efecte ale „onorariului de succes” prevăzute prin acordul la

contractul de asistență juridică. Astfel, partea care nu a atins scopul propus în contract, pierde dreptul de a pretinde la „onorariul de succes”, sau cum este în cazul nostru, să restituie „onorariul de succes” perceput/încasat în avans, circumstanțe ce atestă prezența unei erori juridice materiale esențiale, care a înzestrat actele juridice cu valențe juridice improprii, sau greșit apreciate, contrar logicii juridice de interpretare a actelor juridice și a efectelor produse de acestea.

33. În continuare, Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda au enunțat că instanța de apel a făcut trimitere la cererea sa de apel, prin care ea ar recunoaște valoarea juridică a acordului din 17 decembrie 2017, dar și a actului de reziliere a contractului din 21 august 2018.

34. Aici, recurenții au menționat că cererea de apel nu este o declarație în sine, persoana semnatară nu poate fi ținută de textul cererii, atât timp cât acest procedeu probatoriu nu respectă cerințele legale în materia declarațiilor, dar și principiile generale ale unui proces echitabil: oralitatea oficialitatea, contradictorialitatea. Or, o simplă expunere a unor fapte sau păreri într-o cerere, fără a audia persoana în cadrul unor declarații consemnate într-un proces-verbal de audiere în cadrul ședinței de judecată nu poate constitui mijloc de probă și instanța de judecată nu are dreptul să facă trimitere la acestea, întrucât Lilia Pascal nu a depus declarații niciodată pe întreg parcursul cauzei civile deferite instanței de judecată.

35. De altfel, la argumentele instanței de apel precum că intimata nu și-a probat alegațiile cu privire la constrângerea psihologică din partea intimaților, recurenții au menționat că acestea nici nu cer a fi probate, or, la dosar există probe precum că intimații au făcut mai multe somații către intimată pentru a li se restitui mijloacele bănești, unde anterior, s-a demonstrat că intimata a mai avut pornită pe numele său o procedură disciplinară pentru o încălcare similară, iar perspectiva inițierii unei noi proceduri disciplinare, pentru o abatere similară, în intervalul unui an, în conformitate cu prevederile art. 30 alin. (1) lit. a) din Statutul profesiei de avocat din 29 ianuarie 2011, prevede în calitate de sancțiune retragerea licenței de avocat. Respectiv, simplul fapt al existenței unui astfel de risc, la amenințarea părții interesate (intimaților) către avocata Lilia Pascal, reprezenta prin sine o constrângere psihologică. Or, pierderea licenței de avocat reprezintă un pericol mult mai mare ca asumarea unei obligații (pecuniare) ilegale. Mai mult, natura relațiilor dintre părți la acel moment se asimila unor relații penale de șantaj, or, intimații fiind prejudiciați urmau să lanseze procedurile judiciare corespunzătoare, dar nu să impună intimata la semnarea unui acord de reziliere și restituirea sumelor, întrucât aceasta a afirmat că a depus toate eforturile pentru a atinge scopul scontat de aplicare a unei pedepse non-privative de libertate în privința beneficiarilor asistenței juridice. Deci, chiar din materialele cauzei se desprinde clar că avocata Lilia Pascal nu era de acord să restituie suma de 17000 de euro, și insista să

administreze probatoriu pentru depunerea unei cereri de revizuire a cauzei penale.

36. Complementar, recurenții au susținut că instanța ierarhic inferioară a omis să aplice prevederile dispoziției nr. 1 (pct. 1) din 18 martie 2020 (anexă la Dispoziția nr. 1 din 18 martie 2020 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova), potrivit căreia pe durata stării de urgență termenele de prescripție și termenele de decădere de orice fel nu încep să curgă, iar dacă au început să curgă, se suspendă pe toată durata stării de urgență instituită potrivit Hotărârii Parlamentului nr.55 din 17 martie 2020, și a admis acțiunea intimațiilor cu calcularea dobânzilor de întârziere pe toată această perioadă.

37. De asemenea, recurenții au catalogat ca fiind de prisos alegația instanței de apel privind unicitatea de persoană între Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, or, contractele de asistență juridică au fost semnate în baza adresei juridice a cabinetului avocatului, având un cod fiscal al cabinetului avocatului, reprezentat în raport cu terții anume în statutul său de avocat, în baza Legii avocaturii, Statutului și Codului deontologic al avocatului (în raport cu Uniunea Avocaților și instituțiile sale, Ministerul Justiției, bănci, instituții de asigurare și creditare etc.). Persoana fizică Lilia Pascal, însă, nu are cod fiscal, dar IDNP, poate avea o altă adresă, și nu-și poate atribui calitățile statutului profesiei de avocat, respectiv răspunde în calitate de avocat, dar răspunde ca persoană fizică, nu și în calitate sa de avocat. Chiar dacă contractele de asistență juridică au calitatea de *intuituu personae*, juridic, aceste entități sunt diferite, or, se conduc și sunt organizate și activează în câmpuri juridice diferite. Chiar dacă persoana fizică, fizic reprezintă cabinetul avocatului, avocatul intrând în raport cu terții în cadrul unor relații contractuale, se conduce de norme juridice specifice profesiei de avocat, diferite de cele ale unei persoane fizice. Mai cu seamă, că contractele de asistență juridică din 22 noiembrie 2017 sunt semnate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, iar acordul din 17 decembrie 2017 este semnat de persoana fizică Lilia Pascal, deopotrivă ca și acordul de reziliere din 21 august 2018. Instanța de apel nu a făcut o claritate asupra acestor aspecte, or, lipsește consecvența logicii juridice: contractele de asistență juridică au fost semnate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, dar au fost reziliate de persoana fizică Lilia Pascal. În această ordine de idei, efectele juridice ale unei astfel de proceduri nu pot fi recunoscute ca fiind valabile.

38. La 20 martie 2023, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au depus cerere de recurs împotriva deciziei din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care au solicitat casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe.

39. În motivarea recursului, recurenții au indicat motivele de fapt și de drept invocate anterior la etapa examinării cauzei în prima instanță și instanța

de apel, suplimentar menționând dezacordul cu decizia din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău pe care o consideră ilegală și pasibilă casării în temeiul art.432 alin. (2) lit. c) și alin. (4) din Codul de procedură civilă. Or, instanța de apel eronat a constatat că ei nu sunt îndreptățiți de a pretinde și la suma de 61528 de lei, achitată în baza ordinelor de plată seria/nr. XL 807051 și XL 807052, deoarece suma respectivă a fost achitată pe marginea contractelor de asistență juridică din 22 noiembrie 2017 și nicidecum în temeiul acordului din 17 decembrie 2017. Iar hotărârea instanței de fond, la acest capitol, este întemeiată și ei sunt îndreptățiți de a pretinde suma de 61528 de lei, întrucât la pct.1.2 din contractele de asistență juridică s-a prevăzut că avocatul va depune întreaga diligență pentru a obține o pedeapsă neprivativă de libertate, ceea ce nu s-a realizat. Or, avocata Lilia Pascal a depus doar cererea de recurs, iar prin decizia din 15 mai 2018 a Curții Supreme de Justiție s-a respins ca inadmisibil recursul ordinar declarat de aceasta în numele inculpatului Victor Botnaru împotriva deciziei din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți. Respectiv, Curtea Supremă de Justiție a admis recursurile ordinare declarate de avocații Lilia Pascal și Aliona Ciocanu în numele inculpatului Tudor Botnarenco, a casat parțial decizia din 08 noiembrie 2017 a Curții de Apel Bălți, în cauza penală în privința lui Tudor Botnarenco în latura penală... doar în partea stabilirii tipului de penitenciar.

40. Astfel, în opinia recurenților, nu pot fi reținute argumentele instanței de apel, precum că ei nu au dovedit faptul că avocatul Lilia Pascal nu a manifestat, la executarea prestației sale, prudență și diligență. Or, însăși faptul că nu a fost respectat pct. 1.2 din contract, deoarece în final, nu s-a obținut o pedeapsă neprivativă de libertate, după cum au convenit părțile, demonstrează că avocatul a avut o prestație joasă.

41. De altfel, recurenții au conchis că nici argumentul instanței de apel precum că avocatul și-a asumat obligații de mijloace, nu poate fi reținut, pentru că nu este găsit niciun mijloc, care ar dovedi faptul că avocatul Lilia Pascal a manifestat, la executarea prestației sale, cunoștințe, experiență și profesionalism.

42. Mai mult, instanța de apel, nu a luat în considerare faptul că, potrivit acordului din 21 august 2018 privind rezilierea contractului de asistență juridică din 22 noiembrie 2017, avocatul Lilia Pascal, Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal”, a reziliat contractul de asistență juridică încheiat la 22 noiembrie 2017 cu acordurile adiționale. De fapt, avocata Lilia Pascal a reziliat nu numai acordurile din 17 decembrie 2017, dar contractul de prestare a serviciilor în întregime.

43. De altfel, recurenții au enunțat că, dacă avocatul s-a angajat să asiste sau să reprezinte un client într-o procedură legală, acesta î-și asumă obligații de diligență, potrivit actelor normative ale profesiei. Prin obligații de diligență (sau de mijloace), se înțeleg acele obligații, care constau în

îndatorirea celui care s-a obligat de a depune toată stăruința pentru atingerea unui anumit rezultat, fără a se obliga la însuși rezultatul respectiv. Astfel, odată ce avocata Lilia Pascal s-a obligat să obțină o pedeapsă non privativă potrivit stipulărilor din contract și nu a obținut rezultatul propus, sau mai mult, nu a obținut nimic, rezultă că aceasta nu a respectat prevederile contractului și urmează să restituie suma de bani acordată de clienți pentru asistența juridică. Or, contractul scris, este înainte de toate, un mijloc de probă pentru raporturile client-avocat. Iar suma solicitată de avocat, în opinia lor este excesivă, având în vedere recomandările privind cuantumul onorariilor avocaților și compensarea de către instanțele de judecată a cheltuielilor de asistență juridică.

44. La fel, în susținerea cererii de recurs, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au relevat că instanța de apel nu a luat în considerare faptul că la 06 iunie 2019, a fost adoptată decizia din 19 aprilie 2019 a Comisiei de etică și disciplină a Uniunii Avocaților, prin care s-a constatat anume în litigiul invocat, comiterea abaterilor disciplinare în acțiunile avocatului Lilia Pascal și i s-a aplicat sancțiunea mustrare, dar și ilegalitatea acordului cu privire la „onorarul de succes” pe cauzele penale.

45. Mai mult, în instanța de fond, Lilia Pascal nu a prezentat o referință motivată în vederea dezacordului cu acțiunea înaintată. La fel, în instanța de apel Lilia Pascal nu a prezentat un dezacord motivat pe capătul de acțiune cu privire la încasarea și a sumei de 61528 de lei, însă doar a indicat la general că nu susține acțiunea integral. Respectiv, instanța de apel a motivat ”din oficiu” soluția comodă apelantei.

46. În final, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au conchis că decizia instanței de apel a fost pronunțată doar ca rezultat al unei constatări, dar nicidecum bazată pe probe concludente și pertinente. Astfel, de către instanța de apel a fost admisă o eroare de fapt fundamentală, ce constă în întemeierea concluziilor doar în baza unor constatări declarative. Respectiv, prin nemotivarea deciziei instanței de apel, a fost îngădit dreptul părților la proprietate, deoarece au fost private de sumele de bani.

47. Complementar, recurenții au susținut că au depus recursul în termen, deoarece decizia motivată a fost expediată la adresa de e-mail a reprezentantului lor, avocatului Sergiu Balaban la 27 februarie 2023.

48. Prin referința depusă la 16 septembrie 2023, Nicolae Botnari și Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au solicitat declararea inadmisibilă a recursului depus de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

49. Prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de

Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

50. Art. XI alin. (3) din Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție), enunță că:

„(3) Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.”

51. Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi.

52. Recursurile declarate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban, au fost depuse până la data intrării în vigoare a Legii nr. 246 din 31 iulie 2023, și vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursurilor.

Astfel, la momentul depunerii și examinării admisibilității prezentelor recursuri, prevederile legale relevante aveau următorul conținut:

53. Art. 434 alin.(1) din Codul de procedură civilă:

„ (1) Recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.”

54. Art. 432 alin. (1) – (4) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023):

„ (1) Părțile și alți participanți la proces sînt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

(2) Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

(3) Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

- a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;
- b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;

- c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;
- d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;
- e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;
- f) hotărîrea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

(4) Săvîrșirea altor încălcări decît cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.”

55. Art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă (în vigoare până la 01 septembrie 2023):

„ Cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care:

- a) recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4).”

MOTIVAREA INSTANȚEI

56. Referitor la termenul de declarare a recursurilor, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție conchide că Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban, s-au conformat dispozițiilor art. 434 alin.(1) din Codul de procedură civilă, indicat la pct.53, și au depus în termen recursurile la 07 martie 2023 și respectiv 20 martie 2023. Or, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 21 decembrie 2022 și expediată participanților la proces, prin e-mail, la 27 februarie 2023, fapt confirmat prin extrasul din poșta electronică, anexat la dosar (f.d.156, Vol.II).

57. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reiterează că, prin Legea nr. 246 din 31 iulie 2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) au fost operate modificări în Codul de procedură civilă, care au intrat în vigoare la 01 septembrie 2023.

58. Astfel, procedura admisibilității recursurilor va consta în verificarea existenței unuia dintre temeiurile prevăzute la art.433 din Codul de procedură civilă, în vigoare la momentul depunerii recursurilor, la caz, 07 martie 2023 și respectiv 20 martie 2023.

59. Din analiza recursurilor declarate rezultă că Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban au invocat temei de admisibilitate prevederile art. 432 alin.(2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

60. Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reținând că recurenții au făcut trimitere la temeiul de drept prevăzut de art.432 alin.(2) – neaplicarea legii care trebuia să fie aplicată; aplicarea unei legi care nu trebuia să fie aplicată; aplicarea unei legi care a fost declarată neconstituțională; interpretarea în mod eronat a legii, precum și aplicarea în mod eronat a analogiei legii sau analogiei dreptului, nu a stabilit că normele aplicate suscită îndoieli la aplicare sau instanța de apel, aplicând normele respective, ar fi extins norma juridică dincolo de ipotezele la care se aplică sau invers.

61. De asemenea, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție, verificând existența circumstanțelor expuse în art.432 alin.(3) din Codul de procedură civilă, în vigoare la 07 martie 2023 și respectiv 20 martie 2023, și anume, dacă cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei; dacă cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată; în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului; instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces; în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată; hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale, nu a stabilit.

62. Subsecvent, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție având în vedere că recurenții au invocat temeiul de drept prevăzut de art.432 alin.(4) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursurilor, normă citată supra, nu a stabilit săvârșirea încălcărilor de către Curtea de Apel Chișinău în măsura în care ar fi dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau ar fi comis erori ce au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Totodată, instanța de recurs nu a stabilit că normele aplicate suscită îndoieli la aplicare sau instanța de apel, aplicând normele respective, ar fi extins norma juridică dincolo de ipotezele la care se aplică sau invers.

63. De altfel, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat conform Secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

64. Totodată, potrivit jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului, recursul trebuie să fie efectiv, adică să fie capabil să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri.

65. În speță, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție menționează că recursurile în cauză conțin obiecții de fapt și de drept, care deja au fost studiate și verificate de către instanța de apel, primind o apreciere corespunzătoare.

66. În consecință, nu există aparența unei încălcări a dreptului recurenților la soluționarea tuturor argumentelor cu privire la judecarea cauzei în apel, în modul în care este garantat de art. 6 § 1 al Convenției.

67. Drept urmare, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție reține că argumentele invocate de către Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban, nu pot constitui temei de admisibilitate a recursurilor, deoarece nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normei de drept material sau a normei de drept procesual, și, respectiv, nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

68. În astfel de circumstanțe, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție apreciază recursurile declarate de către Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban, ca fiind inadmisibile.

69. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 431 alin. (1), (2), art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, în vigoare la data depunerii recursului, art.440 alin. (1), (2) din Codul de procedură civilă

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Consideră inadmisibile recursurile declarate de Cabinetul Avocatului „Lilia Pascal” și Lilia Pascal, reprezentați de avocatul Victor Coda și de Nicolae Botnari, Vasile Rotari, reprezentați de avocatul Sergiu Balaban împotriva deciziei din 21 decembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea este irevocabilă.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Ion Malanciuc

Diana Stănilă